

Arvamus nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse eelnõu kohta

Tervise Arengu Instituut (TAI) on läbivaadanud nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (NETS) eelnõu ning sellele lisatud rakendusaktide kavandid ja teeme eelnimetatute kohta järgmised ettepanekud ja märkused:

I Tagasiside NETS eelnõu terminoloogiale

Analüüsisime NETS eelnõu terminoloogiat (Lisa 2) ja eelnõu teksti. Iga käsitletava termini juures toome esmalt eelnõus toodud määratluse, seejärel osutame määratluses olevatele vastuoludele või küsime lisaküsimusi ja viimaks esitame omapoolsed sõnastusettepanekud.

Nakkushaiguse puhang, epideemia ja pandeemia

Eelnõus toodud määratlused:

epideemia – nakkushaiguse haigusjuhtude esinemine elanikkonnas oodatust tunduvalt suuremal määral või nakkushaiguspuhangu laiaulatuslik ja intensiivne levik, mis tingib vajaduse rakendada ulatuslikke nakkustõrje meetmeid

nakkushaiguse puhang – nakkushaigusjuhtude esinemine oodatust suuremal määral piiritletud rahvastikurühmas, ajal või kohas

pandeemia – nakkushaiguse ülemaailmne või väga laiaulatuslik piiriülene levik, mis haarab suurt osa elanikkonnast

Nakkushaiguse puhangu, epideemia ja pandeemia definitsioonid on liiga üldised, üksteist kordavad ja hinnangulised. Toodud definitsioonide alusel ei ole võimalik öelda, mis on nende kolme vahe või sarnasused. Näiteks ei ole aru saada, mis tingimustele peab nakkushaiguse puhang vastama, et saaks öelda, et see on epideemia ja mitte enam puhang, või kuidas erineb epideemia pandeemiast. Lisaks on määratlemata seaduse tekstis mitmel pool kasutatud termin „nakkushaiguse epideemiline levik“. Kas see on sama mis epideemia?

Nakkushaiguse puhang määratluses võiks täpsustada, et tegemist on *haigusjuhtudega, millel on ühine nakkusallikas või levikufaktor*, sest selle puudumisel võib jääda mulje, et puhanguks saab pidada ükskõik milliste nakkushaiguste juhtude samaaegset sageduse kasvu.

Oodatust suuremal määral on liiga üldine. Kui me räägime tavapärasest haigestumisest, siis räägitakse *juhtude arvust või sagedusest*, sest neid saab mõõta. Ootusi me ei mõõda ja suuremat määra ei saa panna arvudesse.

Rahvastikurühm või koht saab kokku võtta **kogukonnaks**. Kui aja all on mõeldud nakkuse leviku kiirust, siis see peaks selguma levikufaktoriga.

Sõnastusvõimalused

Termin: **nakkushaiguse puhang**; sünonüümid **nakkushaiguspuhang, puhang** –

- Ühise nakkusallika või levikufaktoriga nakkushaigusjuhtude tavapärasest sagedasem esinemine piiritletud kogukonnas
- Piiritletud kogukonna tavapärasest haigestumise taset ületavate ühise nakkusallika või levikufaktoriga nakkushaigusjuhtude arv (või sagedus)
- Tavapärasest haigestumise taset ületavate ühise nakkusallika või levikufaktoriga nakkushaigusjuhtude arv (või sagedus) piiritletud kogukonnas

Epidemia määratletakse selles definitsioonis justkui kahe erineva olukorrana:

1. *nakkushaiguse haigusjuhtude esinemine elanikkonnas oodatust tunduvalt suuremal määral* (ehk nakkushaiguspuhanguna) või
2. nakkushaiguspuhangu laiaulatuslik ja intensiivne levik, mis tingib vajaduse rakendada ulatuslikke nakkustõrje meetmeid (ehk puhangu levikuna)

Selline sõnastus on tautoloogiline ja sisutühi. Puhang on *hulgaline haigestumine mõnda nakkushaigusesse* (vt Otsing - puhang). *Hulgaline haigestumine* saab toimuda ainult nakkushaiguse (teatud piiri ületava) levikuga, mis tähendab, et puhang on (teatud piire ületav) levik. Sedasi mõtet lahti harutades selgub, et epidemia teine olukord on „leviku levimine“. Kui epidemia on puhang (esimene olukord) ja puhangu levimine (teine olukord), siis epidemia definitsioon kokku ütleb, et epidemia on nakkushaiguse (teatud piire ületav) levik või (teatud piire ületava) leviku levimine. Selline definitsioon ei kannata kriitikat.

oodatust suuremal määral ja laiaulatuslik ja intensiivne levik on liiga sarnased, üldised ega ole kuidagi mõõdetavad. Mida tähendab *oodatust suurem määra*? Kes mida ootab? Kas on mingi lävend? Mis on *laiaulatuslik* ja kuidas see erineb *ulatuslikust* ja kas sellist levikut mõõdetakse pindala või tervisemõju järgi? Kuidas seda mõõdetakse? Milline on levik, kui see on *intensiivne*? Epidemia definitsioonis toodu on väga sarnane ka sellega, mida pandeemia definitsioonis öeldakse. *Nakkushaiguse ülemaailmne või väga laiaulatuslik piiriülene levik* (pandeemia) ja *nakkushaiguspuhangu laiaulatuslik ja intensiivne levik* (epidemia) ütlevad sisuliselt üht ja sama asja.

Epidemiat peab saama defineerida ühe olukorrana (või mitme erinevana) ja piiritleda seda nii, et tekiks selge erinevus nakkushaiguse puhanguga ja pandeemiaga.

Epidemia on olemuslikult nakkushaiguse puhang ja teatud tingimused teevad puhangust epidemia, nt need, millega ületatakse (epideemiline) lävi. Kahjuks ei selgu seaduse tekstist täpselt, **mis tingimused** muudavad nakkushaiguspuhangu epidemiaks. Seaduse teksti lugedes saab aimu, et Terviseameti kogutud epidemioloogiliste andmete alusel saab öelda, millal muutub puhang epidemiaks, kuid seaduses ei ole neid tingimusi kirjeldatud. Kuidas seaduse tekstis epidemiat mõistetakse, selgub epidemiat ümbritsevast kontekstist.

Näiteks peetakse seda rahvastiku tervist ohustavaks hädaolukorraks või muuks hädaolukorraks, kusjuures hädaolukorra tingib ohtliku nakkushaiguse levik. Eelnõu § 6 lõige 7 Tervisekassa **ülesanded** all:

(7) Tervisekassa korraldab valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul riigieelarvelistest vahenditest selliste ravimite ja meditsiiniseadmete hankimist, jaotamist, säilitamist, vedu, teenuste hankimist ja külmahela toimimist, mis on vajalikud *ohtliku nakkushaiguse levikust põhjustatud rahvastiku tervist ohustava hädaolukorra, sealhulgas epidemia või muu*

hädalukorra, tõrjeks. Ravimite ja meditsiiniseadmete jaotamise põhimõtted kooskõlastatakse Terviseametiga.

Samas, pealkirjad § 27. *Nakkushaiguse puhangu ja epideemilise leviku tõkestamine* ja § 28. *Ohtliku nakkushaiguse epideemilise leviku tõkestamine* annavad alust arvata, et epideemiast ei saa kõnelda vaid ohtliku nakkushaiguse korral.

Kui soovitakse epideemia mõistemaht hoida kõigi nakkushaiguste jaoks ja mitte kitsendada seda ohtliku nakkushaigusega, siis tuleb *sealhulgas* eemaldada.

Tulles tagasi selle juurde, et epideemia on oma olemuselt nakkushaiguse puhang, siis peab saama epideemiat defineerida sellena ja täpsustada nakkushaiguse või puhangu tingimusi kas mõõdetavatena (nii nagu puhangu juures märgitud) või muud moodi, mis võimaldavad aru saada, et nüüd on epideemia. *Nakkustõrjemeetmete ulatuslik (?) rakendamine* on olukorra epideemiana määratlemise järgne tegevus ega ütle midagi selle kohta, mis epideemia ON. Kui nakkushaiguse puhang on defineeritud kui *ühise nakkusallika või levikufaktoriga nakkushaigusjuhtude tavapärasest sagedasem esinemine piiritletud kogukonnas*, siis epideemiaks on vaja teadmisi tekitajast, haigestunud elanikkonna suurusel, tüübist, varasemast kokkupuutest või kokkupuute puudumisest antud haigusega, hooajalisusest jms samas kogukonnas. (vt Dictionary of Epidemiology, 5th Edition, lk 79–80)

Kui Terviseametil on need tingimused teada ja isegi kui need tingimused on haiguste lõikes erinevad, siis peab olema võimalik epideemiat defineerida nii, et tuleks välja, mis see on.

Sõnastusvõimalused

- Kui on tarvis kirjeldada ka nakkushaigust ennast, siis

epideemia – *missuguse* (nt *inimeste tervist ohustava*) nakkushaiguse *millistele tingimustele vastav* puhang.

- Kui jätta nakkushaigus kirjeldamata, siis

epideemia – nakkushaiguse puhang, mis ületab *riigis (rahvusvaheliselt) paika pandud epidemioloogilise lävendi*. Sel juhul tuleb defineerida *epidemioloogiline lävend* (vt viidatud epidemioloogia sõnaraamat, lk 80, märksõna *epidemic threshold*), sest kõik kasutatud terminid tuleb seaduses lahti kirjutada.

Ka pandeemia definitsioonis on kordused. Pandeemia definitsioonis sisalduv „või“ lubab seda lugeda nii:

- pandeemia on nakkushaiguse ülemaailmne levik
- pandeemia on nakkushaiguse väga laiaulatuslik piiriülene levik

Mis vahe on *ülemaailmsel* ja *väga laiaulatuslikul piiriülesel levikul*? Ülemaailmne levik on piiriülene ja väga laiaulatuslik levik nagunii.

Pandeemia, epideemia ja nakkushaiguse puhangu definitsioonides kasutatud omadussõnad kattuvad pea üksühele, kirjeldades väga sarnast olukorda. *Nakkushaiguse esinemine elanikkonnas oodatust tunduvalt suuremal määral, nakkushaiguspuhangu laiaulatuslik ja intensiivne levik, ülemaailmne või väga laiaulatuslik piiriülene levik* ei võimalda kolme terminit omavahel üldse eristada.

Epideemiat ja pandeemiat seob see teadmine, et mõlemad on (teatud tingimustele vastav) nakkushaiguse puhang. Epideemia ja pandeemia erinevus seisneb selles, et pandeemia on ülemaailmne nakkushaigusepuhang, see haarab korraga suurt osa maailma rahvastikust.

Sõnastusettepanekud

- pandeemia – ülemaailmne epideemia

- pandeemia – korraga suurt osa maailma rahvastikust haarav nakkushaiguse puhang
- pandeemia – nakkushaiguse ülemaailmne puhang, mis haarab korraga suurt osa maailma rahvastikust

Avalik koht – avaliku kohana käsitatakse käesoleva seaduse tähenduses lisaks korrakaitseaduse §-s 54 sätestatule ka kohta, mis on antud tasu eest või tasuta kasutada avaliku ürituse või koosoleku korraldamiseks

Definitsiooni alguses ei tohiks olla korratud defineeritavat terminit. Definitsiooni alguses ei tohiks olla kasutatud ka tegusõnu, nagu nt *on*, *viitab*, *kirjeldab*.¹ Antud juhul *avaliku kohana käsitatakse Sõnastusettepanek*

- *korrakaitseaduse §-s 54 sätestatule ka koht, mis on antud tasu eest või tasuta kasutada avaliku ürituse või koosoleku korraldamiseks*

Bioohutus, nakkusohutus - neid kaht terminit käsitleme koos, kuna põhisõna – **ohutus** – on mõlemas valesi käsitletud.

Eelnõu määratlused

bioohutus – põhimõtete, tehnoloogiate ja tegevuste kogum, mille eesmärk on vältida nakkustekitajate tahtmatut vabanemist ja nendega kokkupuudet, et kaitsta töötajate ja elanikkonna tervist ning keskkonda

nakkusohutus – põhimõtete ja meetmete kogum, mida rakendatakse nakkushaiguste leviku vältimiseks inimese elukeskkonnas, sealhulgas tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutamisel, iluteenuste osutamisel ning töökohal.

Ohutus ei ole põhimõtete, tehnoloogiate ja tegevuste kogum või põhimõtete ja meetmete kogum, vaid teatud põhimõtete alusel tehtud **tegevuste tulemus**. Ohutus tuleb sõnast ohutu ja tähendab ohutut olekut ja ohu puudumist, sellist olukorda, kus riskid ja ohud on maandatud ja saavutatud on kindel ohuvaba olukord.

Antud eelnõus on *bioohutuse* ja *nakkusohutuse* all defineeritud ohutusmeetmete eesmärki, aga mitte *bioohutust* ja *nakkusohutust* ennast.

Kas nakkusohutuse alla saaks paigutada ka selle, mida inimene ise nakkuse leviku tõkestamiseks teeb, nt vaksineerib end, kasutab maski jm? Sel juhul tuleks lisada *tervisekäitumine*.

Sõnastusettepanekud

bioohutus – töötajate, elanike ja keskkonna kaitstus, mis on saavutatud nakkustekitajate tahtmatu vabanemise ja nendega kokkupuute vältimisele suunatud põhimõtete rakendamise järel

nakkusohutus – inimese tervise kaitstus, mis on saavutatud nakkushaiguste leviku vältimise põhimõtete rakendamisel inimese elukeskkonnas *ja tervisekäitumises*, tervishoiu- ja sotsiaalteenuste ja iluteenuste osutamisel ning töökohal

Epidemioloogiline uuring

Eelnõus on määratletud **epidemioloogiline uuring**, kui tegevused nakkusallika, nakkuse levikutee ja nakatumist soodustavate asjaolude väljaselgitamiseks, olukorra hindamiseks, nakkuskahtlaste ja nakkusohutlike inimeste ning vajalike tõrjemeetmete kindlaksmääramiseks

¹ Terminiteooriat ja sisutööd puudutavad küsimused. Milline peaks olema mõiste definitsioon?
https://terminoloogia.ee/kkk/?Display_FAQ=2927#

Tekib küsimus, mida täpsemalt mõeldakse nakkushaiguse kahtlusega inimeste ja teisi nakatada võivate inimeste *kindlaksmääramise* all? Ja kas see on sama *kindlaksmääramine* mis *tõrjemeetmete kindlaksmääramise* all on mõeldud? Või mõeldakse inimeste *tuvastamist*? Kui räägitakse *vajalikest tõrjemeetmetest*, siis **mille** tõrjumiseks mõeldud meetmete? Praegu jääb mulje, nagu tõrjutaks vahetult enne mainitud inimesi. Kindlaksmääramisel tundub antud juhul olevat kaks erinevat tähendust (inimeste kindlaks tegemine ja meetmete üle otsustamine). Tegevusi väljendavad tegusõnad peavad olema täpsed, mitte nii umbmäärased. Eeldada võib, et uuringu alusel *töötatakse välja* sobivad tõrjemeetmed.

Sõnastusettepanek

epidemioloogiline uuring – tegevused nakkusallika, nakkuse levikutee, nakatumist soodustavate asjaolude, nakkushaiguse kahtlusega inimeste ja teisi nakatada võivate inimeste tuvastamiseks, olukorra hindamiseks ning nakkuse tõrjumiseks sobilike meetmete väljatöötamiseks

Isolatsioon ja karantiin

Eelnõu määratlused

isolatsioon – nakkushaige või nakkusohtliku isiku eraldamine teistest isikutest kodus, haiglas või muus viibimiskohas eesmärgiga vältida nakkuse edasikandumist

karantiin – nakkushaigega kokku puutunud või nakkusohuga piirkonnas viibinud, kuid haigustunnusteta isiku, samuti teatud kauba või looma liikumisvabaduse ja tegevuste piiramine eesmärgiga ennetada nakkuse võimalikku levikut selle peiteperioodil

Nakkusohtlik inimene on defineeritud *nakkushaige või nakkuskandja*, kes võib nakkust teistele inimestele edasi anda. Isolatsiooni definitsioon algab seega sisulise kordusega: „nakkushaige või nakkushaige või nakkuskandja“ eraldamine ...

Lisaks soovitame *isiku* asemel kasutada *inimest* ja teha seda läbivalt.

Karantiini definitsioonist on võimalik välja lugeda seda, et see on olemuslikult liikumisvabaduse ja tegevuste piiramine. Jääb arusaamatuks, miks ei sobi karantiini levinud olemuslik sisu – teatud ajaks eraldamine. Eraldamise ehk antud juhul karantiini tulemusel on liikumis- ja tegutsemisvabadus piiratud, kuid eraldamine ise ei ole piiramine. Ka Wikipedia ingliskeelses artiklis, kust karantiini uus definitsioon ilmselt pärit on, saab kahelda.

Sõnastusettepanekud

isolatsioon – nakkushaigusega inimes(t)e või haigustunnustega inimes(t)e eraldamine teistest inimestest kodus, haiglas või muus viibimiskohas eesmärgiga vältida nakkuse edasikandumist

karantiin – nakkushaigusega inimes(t)ega kokku puutunud või nakkusohuga piirkonnast saabunud, kuid haigustunnusteta terve(te) inimes(t)e teatavaks ajaks eraldamine eesmärgiga ennetada nakkuse võimalikku levikut selle peiteperioodil

Nakkushaige, nakkushaige tahe, nakkuskahtlane ja nakkusohtlik isik

Nakkushaige isik

Eelnõus on määratletud **nakkushaige isik** kui isik, kellel on arstiteaduses tunnustatud meetodite, sealhulgas laboratoorse uuringu, kliinilise pildi või epidemioloogilise seose alusel, diagnoositud nakkushaigus.

Soovitame *isiku* asemel inimest ja haigust *haige* asemel kasutada. Nii nagu me ei ütle ka enam lihtsalt *kopsuhaige*, *dementne*, *epileptik jms*, ei tohiks öelda ka *nakkushaige*. Tegemist on *person-*

first language ehk inimest väärtustava keelekasutuse suundumusega² tervishoiuterminoloogias, mis rõhutab fraasis inimest, mitte tema haigust, seisundit, puuet vm eripära. Soolisuse, rahvuse, vanuse, usuliste veendumuste, puuete, haiguste ja eripäradest rääkimisel-kirjutamisel tuleb kasutada selliseid sõnu ja väljendeid, mis inimese minapildi neid tahke ei riivaks. Inglise keeles *person-first language* põhimõtteid rakendada paremini kui eesti keeles, sest meie sõnajärg võimaldab vaid mõnikord sõna „inimene“ panna fraasis ka ettepoole.

Sõnastusettepanek

nakkushaigusega inimene – inimene, kellel on arstiteaduses tunnustatud meetodite, sealhulgas laboratoorse uuringu, kliinilise pildi või epidemioloogilise seose alusel diagnoositud nakkushaigus

Seaduse tekstis esineb nakkushaige mitmel korral, palume vahetada kas **nakkushaigusega inimene** või **inimene, kel on diagnoositud nakkushaigus**, **inimene, kel on tuvastatud nakkushaigus** vastu.

Nakkushaige tahtest olenematu ravi

Nakkushaige tahtest olenematu ravi kõlab diskrimineerivalt. Antud juhul oleks parem kasutada *inimese tahtest olenematu ravi*. Samuti jääb arusaamatuks, miks tehakse inimese tahetel vahet (on tervete tahe ja nakkushaigete tahe). Näiteks, psühhiaatrilise abi seaduses ei täpsustata, *millise* inimese tahtest olenematu ravi (ei öelda, et *vaimuhaige* tahtest olenematu ravi), vaid loetletakse tingimused, mis olukord inimesel on ja millisel juhul tema tahtest olenematut ravi kohaldatakse, lisaks pannakse see abi andmise konteksti (Psühhiaatrilise abi seadus–Riigi Teataja, 3. pkt).

Ka NETS-is räägime *inimese* tahtest. Seaduse tekst peab määratlema, mis olukorras inimene on (tal on tuvastatud nakkushaigus) ja kuidas siis käitutakse, kui ta ei taga enda või teiste inimeste ohutust.

Sõnastusettepanekud

Nakkushaige tahtest olenematu ravi asemel **inimese tahtest olenematu ravi** või **tahtest olenematu ravi**. Kui nakkushaiguse diagnoosimise tingimus ei ole seaduse tekstis tahtest olenematu ravi rakendamise tingimusena selgelt kirjas, siis tuleb see sinna kirja panna. Teeme ettepaneku muuta terves 3. peatükis vastav termin.

Nakkuskahtlane isik ja nakkusohtlik isik

Eelnõu määratlused

nakkuskahtlane isik – isik, kelle puhul on alust arvata, et ta on nakkustekitajaga kokku puutunud või viibinud nakkusohtlikus piirkonnas, kuid kellel ei ole veel diagnoositud nakkushaigust ega tõendatud nakkusohtlikkust

nakkusohtlik isik – nakkushaige või nakkuskandja, kes võib nakkust teistele inimestele edasi anda Sellisel viisil – nakkuskahtlane ja nakkusohtlik – inimesest rääkimine on sildistamine. Kõike seda saab väljendada neutraalselt, nt nakkuskahtlane inimene asemel *nakkushaiguse kahtlusega inimene*, *teisi inimesi nakatada võiv inimene*. Nakkusohtliku inimese asemel *nakkusohuga piirkonnast saabunud inimene*, *nakkusohuga piirkonnas viibinud inimene*, olenevalt sellest, mis seaduse konteksti sobib.

Kui kasutada „nakkust edasi anda võiv inimene“, „teisi inimesi nakatada võiv inimene“ või „nakkusohuga piirkonnas viibinud inimene“ või „nakkusohuga piirkonnast saabunud inimene“ vms, siis seletavad need sõnaühendid end ise ja puudub vajadus neid omakorda määratleda.

² *Person-first language* kohta leiab palju lugemist, alustada saab nt Wikipedias toodud artikli viidetest: [People-first language - Wikipedia](#)

Seaduse tekstis esineb „nakkusohtlikku isikut“ peale terminoloogia vaid kahel korral ja neid kohti saab ümber sõnastada, pealegi on teisel korral (§ 40 lg 2 puhul) ELi määrust meelevaldselt tõlgendatud ja kõik inimesed Eesti seadusse ümber toodud kui nakkusohtlikud isikud.

Nakkusohtliku isiku, nakkushaige ja nakkuskahtlase isiku ümbersõnastamise võimalused seaduse tekstis (termini määratlustes kasutatud nakkusohtliku isiku ümbersõnastamise leiab konkreetsete terminite juurest). Ei ole kõikehõlmav näidete nimekiri:

- **§ 23 lg 4** Terviseametil ning Politsei- ja Piirivalveametil on õigus töödelda ja vahetada omavahel isiku ees- ja perekonnanime, isikukoodi või sünniaega, kontaktandmeid, reisiandmeid ja terviseseisundit puudutavaid andmeid, mis on vajalikud ohtliku nakkushaiguse leviku tõkestamiseks riigipiiril ning nakkusohtlike isikute [parem: teisi nakatada võivate inimeste] tuvastamiseks.
- **§ 40 lg 2** Selleks et veenduda, et isik ei ole nakkusohtlik [parem: inimene ei nakata teisi] seoses ohtliku nakkushaigusega nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 3 lõike 2 punkti 4 tähenduses³, võib kolme kuu jooksul Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonnaliikme Eestisse saabumise päevast arvates nõuda isikult terviseuuringu läbimist. Terviseuuring tehakse isikule tasuta.“
- **§ 40 lg 1** Põhjendatud kahtluse korral, et isik on nakkuskahtlane [parem: inimene on nakkushaiguse kahtlusega] seoses ohtliku nakkushaigusega nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 3 lõike 2 punkti 4 tähenduses, võib rahvastiku tervise kaitseks Euroopa Liidu kodaniku või tema perekonnaliikme viibimis- või elamisõigust piirata kuni ohu väljaselgitamiseni, kuid kõige kauem kolme kuu jooksul isiku Eestisse saabumise päevast arvates. Nakkushaigused, mis ilmnevad pärast kolme kuu möödumist isiku Eestisse saabumise päevast arvates, ei ole väljasaatmise põhjuseks.
- **§ 8 lg 3 p 1** nõustab nakkuskahtlast isikut ja nakkushaiget [parem: nakkushaiguse kahtlusega ja nakkushaigusega inimest] nakkusohutuse nõuete täitmisel ning selgitab vajadust teavitada võimalikke nakkuskahtlaseid isikuid [parem: nakkushaiguse kahtlusega inimesi]
- **§ 9 lg 5** Registris töödeldakse nakkushaige ja nakkuskahtlase isiku [parem: nakkushaigusega ja nakkushaiguse kahtlusega inimese] kohta järgmisi andmeid
- **§ 9 p 3** nakkuskahtlase isiku [parem: nakkushaiguse kahtlusega inimese] teistest isikutest [parem: inimestest] eraldamise korra kuni nakkusohu välistamiseni või ohu tõrjumiseks vajalike meetmete rakendamiseni;
- **§ 24 lg 2 p 1** nakkushaige ja nakkuskahtlase isiku [parem: nakkushaigusega ja nakkushaiguse kahtlusega inimese] nakkusohutu käitumise ja isoleerimise nõuded;
- **§ 24 lg 2 p 3** nakkuskahtlase isiku [parem: nakkushaiguse kahtlusega inimese] suhtes rakendatavad tõrjemeetmed ja tervise jälgimise korraldus;
- **§ 25** Nakkuskahtlase isiku [parem: Nakkushaiguse kahtlusega inimese] väljaselgitamine ja sellega seotud teabe edastamine;
- **§ 25 lg 1** Terviseamet võib nakkuskahtlase isiku [parem: nakkushaiguse kahtlusega inimese] väljaselgitamiseks ja temaga ühenduse võtmiseks ning nakkushaiguse leviku tõrjeks edastada nakkushaige isiku [parem: nakkushaigusega inimese] ees- ja perekonnanime, isikukoodi või sünniaja ning nakkusohtliku aja [siin mõeldakse vist ikka

³ Viidatud paragrahvis viidatakse omakorda Euroopa Liidu määrusele nr 2022/2371, kus inimest ohtlikuks ei nimetata, *nakkusohtlik* ei esine määruses kuskil. Ka *nakkusohut* esineb vaid ühes kohas, mõiste „kontaktide jälgimine“ all – meetmed, millega inimese poolt või tehnoloogiliste vahendite abil tehakse kindlaks isikud, kes on puutunud kokku tõsise piiriülese terviseohu allikaga ja kelle puhul eksisteerib nakatumis- või nakkusohu või kes põevad nakkushaigust, ning mille ainus eesmärk on haiguse edasise edasikandumise piiramiseks kiiresti tuvastada uued potentsiaalselt nakatunud isikud, kes võivad olla puutunud kokku olemasolevate haigusjuhtudega

nakkuse peiteperioodi?] andmed teisele füüsilisele või juriidilisele isikule, sealhulgas riigi või kohaliku omavalitsuse asutusele, kui see on vajalik nakkushaiguse leviku tõrjeks ja konkreetse menetluse läbiviimiseks.

- **§ 25 lg 2** Terviseameti pöördumise korral edastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud füüsiline või juriidiline isik või asutus Terviseametile viivitamata talle teadaolevad võimaliku nakkuskahtlase isiku [**parem:** nakkushaiguse kahtlusega inimese] andmed: ees- ja perekonnanimi, isikukood või sünniaeg ning vajaduse korral ka nakkuskahtlase isiku [**parem:** nakkushaiguse kahtlusega inimese] või tema eestkostja kontaktandmed. Terviseameti päringule vastates isik või asutus ise täiendavaid asjaolusid ei tuvasta ega tee uurimistoiminguid.
- **§ 27 lg 2** Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud terviseuuringut läbimaks võib kohustada isikuid, kes asuvad haiguskoldes või piirkonnas, kus on oht haiguskolde tekkimiseks, ja haiguskoldes viibinud nakkuskahtlaseid isikuid [**parem:** nakkushaiguse kahtlusega inimesi].
- **§ 28 lg 9** Kui isik keeldub käesoleva paragrahvi lõike 5 punktis 5 nimetatud terviseuuringust, on Terviseametil õigus kohaldada tema suhtes käesolevas seaduses sätestatud viibimiskeeldu või karantiini samadel alustel nakkuskahtlase isikuga [**parem:** inimesega, kelle puhul kahtlustatakse nakkushaigust].

Nakkuskahtlusega inimese definitsioonis tekitab segadust määratluse viimane fraas: *ega tõendatud nakkusohklikkust*. Mis on *nakkusohklikkus*? Kas ei ole tõendatud, et ta võib nakkust edasi anda? Määratluse esimene osa (et ta on nakkustekitajaga ilmselt kokku puutunud või nakkusohuga piirkonnas) peaks „nakkushaiguse kahtlusega inimese“ olemusliku sisu juba edasi andma (et kui tal on nakkushaiguse kahtlus, siis ju võib ta olla ka ise potentsiaalselt see, kes nakkust edasi annab).

Sõnastusettepanekud

nakkushaiguse kahtlusega inimene – inimene, kes võib olla nakkustekitajaga kokku puutunud või viibinud nakkusohklikus piirkonnas, kuid kellel ei ole veel diagnoositud nakkushaigust.

NB! Ühildumine kaasaütleva käändega võib tuua kaasa mitu segavat ühesugust käändelõppu (*samadel alustel nakkushaiguse kahtlusega inimesega*), kuid seal saab kasutada „inimesega, kelle puhul kahtlustatakse nakkushaigust“. *Inimene, kelle kahtlustatakse nakkushaigust, inimene, kelle puhul kahtlustatakse nakkushaigust või on põhjust kahtlustada nakkushaigust* on ka võimalused, kuidas tekstis antud fraasi vaheldada.

Nakkushaigus

Eelnõu määratluses on **nakkushaigus** edasikanduv haigus või nakkus, mis on põhjustatud bioloogilise nakkustekitaja või selle toksiini sattumisest organismi ja mis levib otseselt või kaudselt inimeselt, loomalt või keskkonnast inimesele.

Definitsioonis on sisuline kordus: edasikanduv haigus ... mis levib inimeselt, loomalt või keskkonnast inimesele. Levima ongi edasi kanduma. Definitsioonis on umbisikulise „on põhjustatud millestki“ konstruktsiooni asemel parem kasutada „mis põhjustab“. Mida tähendab *otseselt või kaudselt*? Kas otse inimeselt inimesele või kaude ehk keskkonna või looma vahendusel inimesele? Kui nii, siis see on juba öeldud ja pole vaja korrata ja sõnastada levikutee selgemaks.

Sõnastusettepanek

nakkushaigus – haigus või nakkus, mida põhjustab bioloogilise nakkustekitaja või selle toksiini sattumine organismi ja mis levib inimeselt inimesele või loomalt või keskkonnast inimesele

Eelnõu määratluses on **nakkushaiguste seire** nakkushaiguste, nakkustekitajate ja nende riskitegurite kohta andmete süstemaatiline kogumine, analüüsimine, tõlgendamine ja edastamine eesmärgiga avastada varakult terviseohte, kavandada ennetus- ja tõrjemeetmeid ning hinnata nende tõhusust.

Millegi kohta andmete kogumine asemel on parem öelda lihtsalt *mille andmete kogumine*. Natuke jääb arusaamatuks *mille* riskitegurite kohta andmeid kogutakse ja jääb mulje, et nakkushaiguste ja nakkustekitajate riskitegurite kohta, aga mida see tähendab? Nakkushaiguse kontekstis räägitakse ikka nakatumise riskist ja see võiks kindlasti olla mainitud.

Sõnastusettepanek

nakkushaiguste seire – *nakkushaiguste ja nakkustekitajate andmete ja nakatumise riskide andmete süstemaatiline kogumine ...*

Nakkustekitaja

Eelnõu määratluses on **nakkustekitaja** mistahes bioloogiline tegur, sealhulgas prioon, viirus, bakter, mikrokoopiline seen, algloom, ussnugiline ja lüliljalgne, kaasa arvatud nende geneetiliselt muundatud vormid, ning nende bioloogilised komponendid ja toksiidid, mis on võimelised põhjustama inimese nakatumist ja nakkushaigust

Nakkustekitajate loetelus segab lugemist *kaasa arvatud* ja koma *ning nende bioloogilised komponendid* ees, st ei saa enam aru, mis mille juurde kuulub. Kuna loetelus toodud nakkustekitajad on kõik võrdselt nakkustekitajad, siis piisab nende ära toomisest, kasutades nende eraldamiseks tavapäraseid sidesõnu ja komasid loogilistes kohtades. Selgusele aitab kaasa ka see, kui tuua kõrvallauses mainitud mõte kohe ette.

Sõnastusettepanek

nakkustekitaja – inimese nakatumist ja nakkushaiguse teket põhjustav bioloogiline tegur, sealhulgas prioon, viirus, bakter, mikrokoopiline seen, algloom, ussnugiline ja lüliljalgne, nende geneetiliselt muundatud vormid ning bioloogilised komponendid ja toksiidid

Nakkushaiguste tõrje

Eelnõu määratluses on **nakkushaiguste tõrje** nakkushaiguse leviku tõkestamiseks ja likvideerimiseks rakendatavate meetmete kogum, sealhulgas piirangute ja ettevaatusabinõude kohaldamine.

Tõrje tähendab tõrjumist ehk tegevusi, mitte meetmeid ega nende kogumit. Näiteks *jäätõrje* ei tähenda meetmete kogumit, vaid jää tõrjumise protseduuri või tegevusi. *Tõrjemeetmed* oleks meetmed või meetmete kogum.

Sõnastusettepanek

nakkushaiguste tõrje – tegevused nakkushaiguse leviku tõkestamiseks ja likvideerimiseks, sealhulgas piirangute ja ettevaatusabinõude kohaldamine

Terviseseisundit kinnitav tõend

Eelnõu määratluses on **tervise seisundit kinnitav tõend** tervishoiuteenuse osutaja või muu pädeva asutuse väljastatud isikustatud dokument, mis tõendab nakkushaiguse läbipõdemist, negatiivset testitulemust, immuniseerimist või meditsiinilist vastunäidustust nakkustõrje meetme järgimiseks.

Termin ja selle määratlus ei lähe omavahel kokku. Tervise seisund tähendab tervise olekut teatud ajahetkel. *Tervise seisundit kinnitav tõend* kõlab nagu me kinnitaks, et inimesel on tervise seisund. Pigem peab küsima, **mida** me teada saame, kui me näeme teavet läbipõdemise, testitulemuse, vaktsineerimise, vastunäidustuse kohta, ja siis **selle** tõendist me räägimegi.

Kui selline määratlus jääb, siis on täpsem ja määratluse sisule vastav termin „Nakkusohutuse tõend“. Tõendi sisu on läbipõdemise, testitulemuse, vaktsineerimise, vastunäidustuse fakti kinnitamine, aga mitte nakkusohutuse kinnitamine, seetõttu ei saa öelda „kinnitav tõend“.

Kokkuvõtvalt oleme seisukohal, et NETS eelnõu terminoloogia on kohati vastuoluline ja segadusttekitav. Kindlasti tuleks töörühmal üle vaadata need terminid, millest siinses tagasisides on räägitud, sest terminid ei tohiks tekitada korraga nii palju küsimusi ja assotsiatsioone, vaid olema täpsed ja intuiitiivsed, sest termini mõte on edendada üksteisest arusaamist. Seejuures võiks seaduse eelnõu töörühm kaaluda, kas kõiki uues seaduses terminivääriliseks peetavaid sõnu peab seaduses terminiks põlistama, sest paljusid sõnu ja fraase on tarvis vaid seadusepügala täpsustamiseks, mitte eraldi olukorra kirjeldamiseks.

II Ettepanekud rakendusaktide kavandite kohta

1. Sotsiaalministri määruse „Ohtlike nakkushaiguste loetelu“ kavand

Kavandis ei ole hetkel veel välja toodud ohtlike nakkushaiguste loendit, kuid teeme ettepaneku tulevikus, kui kavandit lõplikult sõnastatakse, lisada loendisse kindlasti tuberkuloos (TB).

Tuberkuloos vastab NETS eelnõu §3 lg 2 loetletud tunnustest esimesele ja neljandale, st. tegemist on 1) haigusega, mis põhjustab suurt suremust, rasket haiguskulgu või püsivat tervisekahjustust ning selle levik kujutab tõsist ohtu rahvastiku tervisele ja 2) haiguse levikust tulenevalt on Maailma Terviseorganisatsioon kuulutanud välja rahvastiku tervist ohustava rahvusvahelise tähtsusega hädaolukorra või Euroopa Komisjon on tunnistanud, et esineb rahvatervise hädaolukord Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/2371, milles käsitletakse tõsiseid piiriüleseid terviseohtusid ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1082/2013/EL (ELT L 314, 06.12.2022, lk 26–63) (edaspidi määrus (EL) 2022/2371) tähenduses ning haiguse levikuga võib kaasneda oht rahvastiku tervisele Eestis.

Eestis on tuberkuloosi haigestumine küll langenud tänu riiklikele järjepidavatele tegevustele ja meetmetele, kuid probleemiks on ravimresistentsete TB juhtude suur osakaal, mis on Euroopa Liidu riikide kõrgeim näitaja, viimastel aastatel 17-22%. Euroopa Liidu riikide ja Euroopa majanduspiirkonna riikide (EU/ EEA) keskmine näitaja on 5%. Tuberkuloos on täna kehtiva NETS-i alusel eriti ohtlike nakkushaiguste nimekirjas, tegu õhu teel leviva piisknakkusega, mille ravi on pikaajaline ja komplitseeritud ning ravimata juhtudel põhjustab suurt suremust. Lisaks on Eesti nimetatud WHO Euroopa piirkonna tuberkuloosi osas kõrget tähelepanu vajavate riikide nimekirja oma kõrge ravimresistentse tuberkuloosi osakaalu tõttu (High priority countries). Samuti on EL võrdluses välja toodud, et Eestis on üks kõrgemaid osakaale tuberkuloosijuhtude

HIV-ga nakatumise osas. EU/ EEA piirkonnas keskmine tase 4,4%, Eestis 13,7% TB juhtudest on HIV-ga nakatunud⁴.

2. Sotsiaalministri määruse „Immuniseerimiskava ja nakkushaiguste ravimite loetelu ning selle koostamise ja muutmise kord“ kavandi lisa nakkushaiguste ravimite loetelu.

Kavandile lisatud tabelis ei ole nakkushaiguste ravimite loetelu ilmselt veel täielik ning seda täiendatakse tulevikus. Hetkel on nimetatud tuberkuloosiravimite toimeainetest ainult etambutool.

Palume lisada kõik TB esimese ja teise rea ravimid, mis täna on nimetatud ajakohastatud ravijuhendis „Kopsu-ja kopsuvälise tuberkuloosi käsitus“ ning hangitakse Tervisekassa poolt. TB ravimite toimeainete loetelu, mis on vajalik lisada: isoniasiid, rifampitsiin, rifapentiin, pürasinaamiid, levofloksatsiin, moksifloksatsiin, bedakviliin, delamaniid, linesoliid, klofasimiin, tsükloseriin, meropenem, amikatsiin, protioonamiid, pretomaniid.

Tuberkuloosi ravi toimub alati mitme ravimi kombinatsioonis ja ravi kestab keskmiselt pool aastat, ravimresistentsete vormide korral kauemgi. Ebaadekvaatse ravi korral võib ravimresistentsus süveneda ja ravitulemused oluliselt halveneda, mis omakorda soodustaks ravimresistentse tuberkuloosi levikut. Ravimresistentse tuberkuloosi ravi korral on ravimite valik oluliselt piiratum, ravimitel on kõrvaltoimed, seetõttu on vajalik lisada ravimite loetelusse ka kõrvaltoimete leevendamiseks mõeldud ravimite toimeained, sh omeprasool, metoklopramiid, loperamiid, B-rühma vitamiinid, ibuprofen, allopurinool, karbamasepiin, loratadiin. Need ravimid on ka täna Tervisekassa poolt hangitud ravimite nimekirjas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Annika Veimer
direktor

Marlen Piskunov
marlen.piskunov@tai.ee
Piret Viiklepp
piret.viiklepp@tai.ee
Ruth Erm
ruth.erm@tai.ee

⁴ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/tuberculosis-surveillance-and-monitoring-europe-2025-2023-data>